

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA KULTŪROS PAVELDO IŠSAUGOJIMAS

2010 m. vasario 19 d. Nr. VA-P-50-2-2
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės 5-ojo audito departamento direktorės Daivos Bakutienės
2009-02-02 pavedimą Nr. P-50-2

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:
Solveiga Naginevičiūtė (grupės vadovė)
Alvydas Aleknavičius
Tadas Ulevičius

Auditas pradėtas 2009-02-03
Auditas baigtas 2010-02-19

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Santrauka	3
Įžanga	5
Audito apimtis ir procesas	7
Audito rezultatai	8
1. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos administravimas	8
2. Nekilnojamųjų kultūros vertybių apskaita	15
2.1. Vertinimo tarybos	15
2.2. Kultūros vertybių registras	17
3. Specialieji apsaugos planai	21
Išvados ir rekomendacijos	23
Priedai	26

SANTRAUKA

Valstybinio audito „Kultūros paveldo išsaugojimas“ tikslas – įvertinti, ar efektyviai vyksta nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo procesas.

Audito metu nustatėme, kad kultūros paveldo išsaugojimo politiką formuoja ir įgyvendina kelios institucijos, tačiau esminių teigiamų pokyčių, saugant valstybei reikšmingą nekilnojamojo kultūros paveldą, vis dar nematyti. Kultūros ministerija iki šiol nėra parengusi nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo strategijos, kurioje būtų tiksliai apibrėžta, kokius objektus, kodėl ir kaip valstybė turi saugoti, kokiais kriterijais (prioritetais) remiantis skelbti objektus valstybės saugomais. Šiuo metu tėra vienintelis kriterijus objektus skelbti valstybės saugomais – galima žala vertingosioms objekto savybėms. Be to, Kultūros ministerija vykdo ne visus teisės aktuose nustatytus įpareigojimus kultūros paveldo išsaugojimo srityje, pavyzdžiui, nekontroliuoja, kaip veikia jai pavaldi įstaiga – Kultūros paveldo departamentas. Auditoriai nustatė, kad dalį Kultūros ministerijos funkcijų atlieka Valstybinė kultūros paveldo komisija, nors ji tėra patariamasis ir ekspertinis organas. Komisijos veiklos efektyvumo įvertinti negalima, nes ji veikia neturėdama patvirtinto strateginio plano, nevykdo savo sprendimų (nutarimų) stebėsenos. Audito metu taip pat nustatyta, kad Kultūros vertybių registras nėra tikslus ir informatyvus, todėl neįmanoma gauti tikslios ir išsamios informacijos apie nekilnojamąsias kultūros vertybes, neįmanoma tiksliai pasakyti, kiek ir kokių nekilnojamųjų kultūros vertybių yra šalyje. Kyla keblumų ir derinant su kultūros paveldo išsaugojimu susijusių institucijų veiksmus, dėl ko atsiranda rizika ne tik prarasti vertybės autentiškumą, bet ir iš viso jos netekti.

Siekdami, kad nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo procesas būtų efektyvesnis, Kultūros ministerijai pasiūlėme parengti nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo strategiją, nustatyti nekilnojamųjų kultūros vertybių saugojimo ir finansavimo prioritetus bei kriterijus, aktyviau formuoti nekilnojamojo kultūros paveldo politiką ir stebėti, kaip ji įgyvendinama. Komisijai pasiūlėme parengti strateginį veiklos planą ir vykdyti savo sprendimų įgyvendinimo stebėseną, Kultūros paveldo departamentui – prioritetą teikti kultūros paveldo objektų vertingųjų savybių (saugotinų elementų) tikslinimui, o ne naujų objektų (darant išimtį svarbiems ir reikšmingiems objektams) įtraukimui į Kultūros vertybių registrą tol, kol bus patikslintos jame esančių valstybės saugomų kultūros paveldo objektų vertingosios savybės.

Ataskaitoje vartojami sutrumpinimai:

Komisija – Valstybinė kultūros paveldo komisija

Koncepcija – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos „Naujos redakcijos Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo koncepcija“, projektas

KPC – Kultūros paveldo centras

KPD – Kultūros paveldo departamentas

KVR – Kultūros vertybių registras

LRV – Lietuvos Respublikos Vyriausybė

NKPA įstatymas – Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas

Specialieji planai – Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentai

STĮ – Saugomų teritorijų įstatymas

Taisyklės – Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklės

TP – teritorinis padalinys

VSTT – Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba

IŽANGA

Kultūros paveldo išsaugojimas – būtina tautos tapatybės išlikimo sąlyga. Tinkamai saugomas ir prižiūrimas kultūros paveldas padeda formuoti Lietuvos įvaizdį, prisideda prie krašto gerovės kūrimo ir turizmo plėtojimo. Pagrindiniame šalies įstatyme – Konstitucijoje – yra įtvirtintas valstybės įsipareigojimas „remti kultūrą ir mokslą, rūpintis Lietuvos istorijos, meno ir kitų kultūros paminklų bei vertybių apsauga“. Visuomenėje vis dažniau kyla diskusijų dėl netinkamai saugomo ar niokojamo šalies kultūrinio paveldo, pinigų paskirstymo finansuojant kultūros paveldo vertybes.

Lietuvoje kultūros paveldo išsaugojimo politiką formuoja Seimas, Vyriausybė ir Kultūros ministerija, atsižvelgdami į Valstybinės kultūros paveldo komisijos teikiamus paveldosaugos patirties ir tendencijų vertinimus, analizes ir siūlymus. Politiką įgyvendina Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, Departamento įkurtas Kultūros paveldo centras, savivaldybių kultūros paveldo skyriai, Kultūros ministerijos Saugomų teritorijų ir paveldo apsaugos skyrius bei apskričių viršininkų administracijos. Saugomų teritorijų (įskaitant jose esantį kultūros paveldą) priežiūrą ir apsaugą bei visos gamtos apsaugos funkcijas atlieka Aplinkos ministerija ir jai pavaldžios įstaigos: Aplinkos ministerijos Saugomų teritorijų strategijos skyrius, Aplinkos apsaugos inspekcija, Aplinkos apsaugos agentūra ir Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos.

Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatyme¹ nurodoma, jog kilnojamosiomis kultūros vertybėmis gali būti laikomi pagal paskirtį ir prigimtį kilnojamieji žmogaus veiklos medžiaginiai kūriniai ir kiti kilnojamieji daiktai, turintys kultūrinę vertę ir įtraukti į valstybinę kilnojamųjų kultūros vertybių apskaitą. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme² nurodoma, jog nekilnojamoju kultūros paveldu laikoma kultūros paveldo dalis, kurią sudaro praeities kartų pastatytos, įrengtos, sukurtos ar istorinių įvykių sureikšmintos išlikusios ar neišlikusios medžiaginės kultūros vertybės, tiesiogiai susijusios su užimama ir joms naudoti reikalinga teritorija. Pagrindinio tyrimo metu auditoriai apsiribojo nekilnojamojo kultūros paveldo analize, nes nekilnojamajam kultūros paveldui atitenka didžioji dalis finansavimo, skirto paveldui išsaugoti (2007 m. nekilnojamajam paveldui teko apie 85%, 2008 m. – apie 90%, 2009 m. – apie 92% kultūros paveldui išsaugoti skiriamų lėšų). Taip pat žiniasklaidoje daugiausia dėmesio skiriama nekilnojamojo kultūros paveldo problemoms, nes jos visuomenei yra labai svarbios.

Šiuo metu Lietuvoje saugomos (įrašytos į Kultūros vertybių registrą) 16 233 nekilnojamosios kultūros vertybės, iš jų 6 030 yra suteiktas valstybės saugomo objekto statusas, o

¹ Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas, 2008-07-03 Nr. X-1682.

² Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros vertybių apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymas, 2004-09-28 Nr. IX-2452.

tai reiškia, kad tik joms gali būti skiriamas valstybės biudžeto finansavimas. Nuo 2007 m. iki 2009 m. į Kultūros vertybių registrą buvo įtraukta apie 1 100 naujų objektų, o per tą patį laikotarpį teisinė apsauga sustabdyta tik 22 objektams.

Ministerijos ir savivaldybės 2007–2009 m. kultūros paveldui išsaugoti skyrė 209 808,6 tūkst. Lt, o Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos tuo pačiu laikotarpiu skyrė 101 652,2 tūkst. Lt (1 lentelė). 2009 metų finansiniai rodikliai nėra galutiniai, nes dar nepateikti ataskaitinių finansinių metų duomenys. Dėl Europos Sąjungos struktūrinių fondų skiriamų lėšų gali gerokai keistis kultūros paveldui išsaugoti skirtų lėšų bendras dydis.

1 lentelė. 2007–2009 m. nekilnojamajam kultūros paveldui išsaugoti skirtos lėšos, tūkst. Lt

Asignavimų valdytojas	2007 m.	2008 m.	2009 m.
Ministerijos	35 000,8	61 639,8	27 336,1
Savivaldybės	45 294,0	30 112,7	10 425,3
Kultūros paveldo departamentas	33 713,2	41 142,0	26 797,0
Valstybinė kultūros paveldo komisija	840,5	967,5	742,0
Iš viso kasmet skirta lėšų	114 848,5	133 862	65 300,4
Iš viso skirta lėšų 2007–2009 m.			314 010,9

Šaltinis – Kultūros paveldo departamentas

Kiekvienais metais didėjo asignavimai, skirti nekilnojamajam kultūros paveldui išsaugoti, buvo tobulinamas teisinis reglamentavimas, tačiau šios pastangos esminio teigiamo poveikio paveldo išsaugojimui nepadarė. Šalis iki šiol neturi patvirtintos kultūros paveldo išsaugojimo strategijos. Tai paskatino Valstybės kontrolę atlikti „Kultūros paveldo išsaugojimo“ auditą.

AUDITO APIMTIS IR PROCESAS

Audito objektas – nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimas.

Audito subjektai: Kultūros ministerija, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, Kultūros paveldo centras, Lietuvos Respublikos valstybinė kultūros paveldo komisija, Valstybės saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos.

Audito tikslas – įvertinti, ar efektyviai saugomas nekilnojamasis kultūros paveldas.

Vertinimo kriterijai:

- Kompetencijų paskirstymas tarp kultūros paveldo išsaugojimo funkcijas vykdančių institucijų;
- Atrankos kriterijai, pagal kuriuos kultūros paveldo objektai skelbiami valstybės saugomais;
- Registre esančios informacijos tikslumas, atsižvelgiant į kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus;
- Įsteigtų ir realiai veikiančių vertinimo tarybų skaičius;
- Kasmet apžiūrimų nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių dalis iš visų nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių, įregistruotų Kultūros vertybių registre.

Audito apimtis. Audituojamas laikotarpis 2007–2009 metai. Šio audito metu vertinome kultūros paveldo išsaugojimo procesą, nes per išankstinį tyrimą pasirinktos audituoti problemos reikalauja surinkti įrodymus, ar vykstantys procesai duoda laukiamą rezultatą. Atliekant šį veiklos auditą tuo pačiu metu atliekamas ir Kultūros paveldo departamento finansinis auditas, todėl netikrinome, kaip naudojamos kultūros paveldui saugoti skiriamos valstybės biudžeto lėšos. KVR kūrimo ir diegimo darbų viešųjų pirkimų nenagrinėjome, nes išankstinio tyrimo metu nusprendėme nagrinėti tik jo veiklą. Taip pat neanalizavome, kaip efektyviai techniškai veikia Kultūros vertybių registras. Audito metu nustatyta, kad Kultūros vertybių registre esančių vertybių skaičius gali būti netikslus, todėl, norint išvengti painiavos, auditoriai atskaitos tašku pasirinko Kultūros paveldo departamento nurodomą objektų skaičių – 16 233.

Audito procesas. Audito metu duomenys buvo renkami nagrinėjant metines veiklos ataskaitas, raštus, sutartis ir kitus su kultūros paveldu susijusius dokumentus. Papildomai duomenis rinkome KPD Kauno ir Alytaus miestų teritoriniuose padaliniuose (Kauno teritorinis padalinys pasirinktas kaip vienas didesnių, todėl jame yra daugiau įvairių problemų, o Alytaus padalinys pasirinktas dėl to, kad, anot KPD specialistų, jis yra vienas geriausiai dirbančių), Kauno ir Alytaus miestų savivaldybėse (šios savivaldybės pasirinktos taupant auditorių laiką ir lėšas, nes informacija

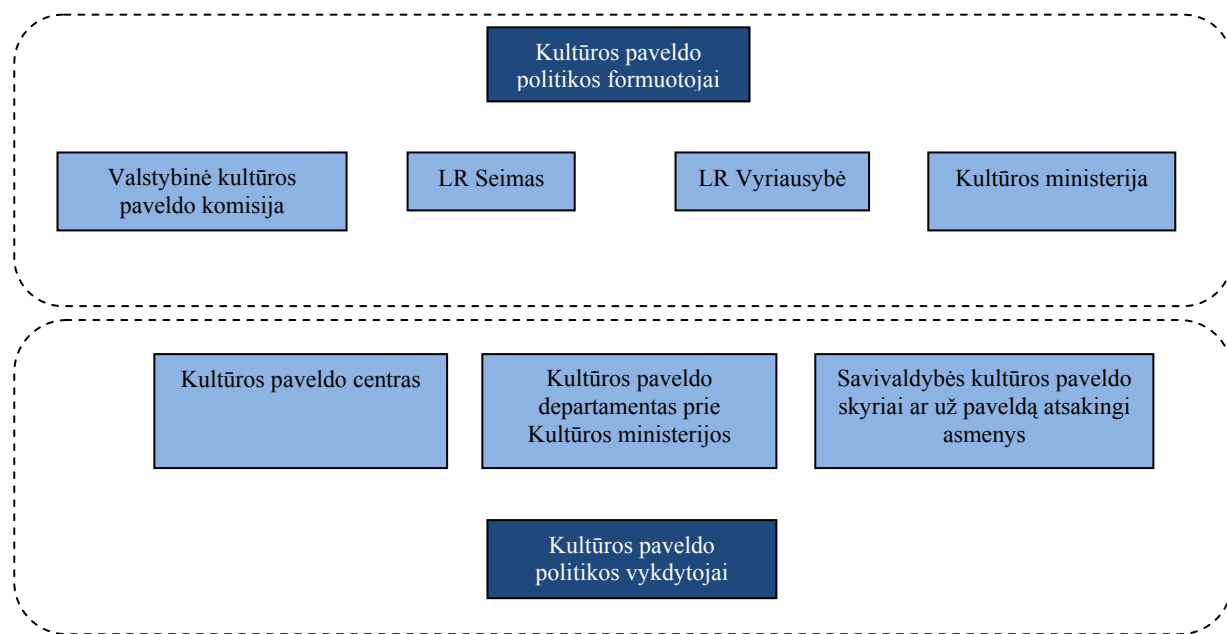
tuo pačiu metu buvo renkama ir šiose savivaldybėse esančiuose minėtuose KPD teritoriniuose padaliniuose).

Audito įrodymai buvo renkami taikant tikrinimo, patvirtinimo, paklausimo ir analitinės audito procedūras. Vadovautasi nuostata, kad audituojamieji ir kiti subjektai pateikė išsamią ir objektyvią informaciją, o pateiktų dokumentų kopijos atitinka originalus. Valstybinis auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus³.

AUDITO REZULTATAI

1. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos administravimas

1 pav. Nekilnojamojo kultūros paveldo administravimo schema

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Kultūros paveldo apsaugos administravimas apima kultūros paveldo politikos formavimą ir vykdymą. Politikos formuotojai yra Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Seimas, Kultūros ministerija bei Valstybinė kultūros paveldo komisija, o politikos vykdytojai – Kultūros paveldo departamentas, Kultūros paveldo centras ir savivaldybių paveldosaugos skyrius.

Pagrindinis Seimo, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės patarėjas ir ekspertas kultūros paveldo apsaugos politikos klausimais yra Valstybinė kultūros paveldo komisija, kuri yra

³ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymas Nr. V-26 „Dėl valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“.

atskaitinga Seimui. Kultūros ministerijos paveldo apsaugos skyrius įgyvendina valstybės politiką saugomų teritorijų ir paveldo apsaugos srityse⁴. Lietuvoje valstybiniu mastu kultūros paveldo saugojimu užsiima Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos (biudžetinė įstaiga) ir jo įsteigtas Kultūros paveldo centras. Savivaldybių paveldosaugos skyriai yra atsakingi už jų teritorijose esantį nekilnojamąjį kultūros paveldą, jie atlieka dalį jiems įstatymiškai pavestų valstybinių funkcijų, pavyzdžiui, vykdo valstybės saugomų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėseną.

Valstybinę kultūros paveldo komisiją turi sudaryti ne mažiau kaip 12 narių, kuriuos skiria Respublikos Prezidentas, Seimas savo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto teikimu, Ministras Pirmininkas kultūros ministro teikimu bei įstatymų nustatyta tvarka įregistruotos visuomeninės organizacijos, kurių veikla susijusi su kultūros paveldo paieška, saugojimu ir propagavimu. Visuomeninių organizacijų atstovai yra renkami pagal Lietuvos Respublikos Seimo nutarimą⁵. Pažymėtina, kad ne visų visuomeninių organizacijų, aktyviai dalyvaujančių paveldosaugos veikloje, nuostatuose yra įrašytos paveldo paieškos, saugojimo ir propagavimo funkcijos, todėl per atranką jos būna braukiamos iš pretendentų sąrašo. Komisijos 2004-11-19 priimtame sprendime „Dėl nacionalinės integralios paveldosaugos strategijos metmenų“⁶ teigiama, kad integralus paveldo saugojimas apima visuomenės švietimą, paveldo pažinimo ir apsaugos įtraukimą į edukacines programas, turinčias formuoti visuomenę, suvokiančią paveldo svarbą, jį branginančią ir juo besirūpinančią, o vienas tikslų yra **užtikrinti visuomenei teisę dalyvauti, rengiant ir priimant sprendimus** visais paveldo bei kraštovaizdžio apsaugos klausimais, ginti viešuosius paveldosaugos ir aplinkosaugos interesus.

Pažymėtina, jog Seimas, svarstydamas Komisijos 2006 m. veiklos ataskaitą, savo nutarime⁷ pasiūlė jai parengti Valstybinės paminklosaugos komisijos narių iš visuomeninių organizacijų rinkimų nuostatų pakeitimus, kad būtų aiškiau apibrėžta, kokios visuomeninės organizacijos gali dalyvauti Valstybinės paminklosaugos komisijos narių rinkimuose. Parengimo terminas nebuvo numatytas, tačiau Komisija Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui pakeitimo projektą išsiuntė dar 2008 m. birželio 30 d. Pakeitimai iki šiol nėra patvirtinti.

Galiojanti visuomeninių organizacijų atstovų atranka į Komisiją apriboja galimybes į ją patekti specialistams iš platesnio visuomeninių organizacijų rato.

⁴ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2004-05-12 įsakymas Nr. IV-116 „Kultūros ministerijos saugomų teritorijų ir paveldo apsaugos skyriaus nuostatai“.

⁵ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Valstybinės paminklosaugos komisijos narių iš visuomeninių organizacijų rinkimų nuostatų patvirtinimo“, 1995-04-04 Nr. I-840.

⁶ Valstybinės kultūros paveldo komisijos sprendimas „Dėl nacionalinės integralios paveldosaugos strategijos metmenų“, 2004-11-19 Nr.105.

⁷ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2006 metų veiklos ataskaitos“, 2007-07-04 Nr. X-1273.

NKPA įstatyme Komisija įtvirtinta kaip patarėja ir ekspertė kultūros paveldo apsaugos politikos klausimais. Komisijos įstatymas⁸ jai suteikia teisę vertinti kultūros paveldo apsaugos funkcijas atliekančių atsakingų valstybės institucijų ir įstaigų metines ataskaitas. Kultūros ministerijos atstovai dalyvauja tik Komisijos posėdžiuose, kuriuose svarstomos KPD veiklos ataskaitos. Tai prieštarauja strateginio planavimo metodikos⁹ 56 punktui, kuriame teigiama, jog „įstaigų prie ministerijų (asignavimų valdytojų) parengtus strateginius veiklos planus, jų atitikti nustatytiems prioritetams ir valdymo srities strategijai, taip pat veiklos ataskaitas vertina jų reguliavimo srities ministerija arba Vyriausybės įgaliota institucija“.

Viena iš pagrindinių kultūros politikos formuotojų¹⁰ – Kultūros ministerija – iki šiol nėra parengusi valstybės nekilnojamojo kultūros paveldo, kuriam skiriama daugiau nei 90 procentų visų paveldui skirtų lėšų, išsaugojimo strategijos. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugai Kultūros ministerijos strateginiame veiklos plane nėra numatyta tikslų ir uždavinių.

Auditorių nuomone, Kultūros ministerija, kuri turi formuoti kultūros paveldo išsaugojimo politiką, neturi valstybės nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo strategijos. Ministerija turėtų svariau prisidėti prie kultūros paveldo politikos formavimo ir kontroliuoti jai pavaldžius šios politikos vykdytojus.

Auditoriai pažymi, kad Komisija, esanti atskira asignavimų valdytoja, privalo pagal strateginio planavimo metodiką rengti trumpalaikius strateginius veiklos planus, tačiau jų nerengia. Ji veikia pagal kasmet patvirtinamą metų veiklos programą, kurioje nėra pagrindinių strateginiam veiklos planui būtinų elementų (valdymo srities būklės analizės ir SSGG analizės, siekiamų rezultatų (vertinimo kriterijų), strategijos įgyvendinimo priemonių plano ir pan.). Komisija taip pat neturi duomenų, kaip įgyvendinami jos priimti sprendimai ir nutarimai. Dėl šių priežasčių sunku įvertinti Komisijos darbo rezultatus ir jos įtaką kultūros paveldo išsaugojimui.

Žiniasklaidoje daug kalbėta apie komisijos narių galimus privačių ir viešųjų interesų konfliktus. Iki 2008 m. lapkričio 9 d. privačių ir viešųjų interesų deklaracijas privalėjo pildyti tik Komisijos pirmininkas ir jo pavaduotojai. Šiuo metu patvirtintas pareigybių sąrašas¹¹ teikti deklaracijas įpareigoja visus Komisijos narius, tačiau jas pateikė ne visi nariai.

⁸ Lietuvos Respublikos valstybinės kultūros paveldo komisijos įstatymas, 2004-09-28 Nr. IX-2453

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-06 nutarimas Nr. 827 „Dėl strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“.

¹⁰ Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymas, 2004-09-28 Nr. IX-2452, 5 str. 1 d.

¹¹ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2009-11-25 sprendimas Nr. KS-97 „Dėl valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų, kurių privačių interesų duomenys yra vieši, pareigybių sąrašo patvirtinimo“.

Komisijai veikiant be strateginio veiklos plano, o tik pagal kasmet patvirtinamą veiklos programą, kuri sudaryta nesilaikant strateginio planavimo principų (joje nenurodyti tikslai, uždaviniai ir priemonės jiems pasiekti), taip pat neturint informacijos, kiek Komisijos sprendimų (nutarimų) yra įgyvendinami, negalima įvertinti jos veiklos poveikio kultūros paveldo išsaugojimui.

Kultūros paveldo departamentas pagal savo kompetenciją atlieka įstatymų ir kitų teisės aktų jam pavestas nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos funkcijas: prižiūri ir tvarko kultūros vertybes, tvarko kultūros paveldo apskaitą, pristato kultūros paveldą visuomenei. KPD taip pat prisideda prie nacionalinės politikos formavimo ir įgyvendinimo. Jis turi 10 teritorinių padalinių – po vieną kiekvienoje apskrityje. KPD yra biudžetinės įstaigos Kultūros paveldo centro, kuris renka, kaupia, tikslina informaciją apie kultūros paveldą, atlieka istorinius ir fizinius tyrimus, steigėjas ir kultūros paveldo tvarkybos darbus organizuojančios valstybinės įmonės „Lietuvos paminklai“ savininkas. Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatyme nurodoma, jog KPD organizuoja ir koordinuoja nekilnojamojo kultūros paveldo inventorizavimą, išaiškinimą ir stebėseną, o savivaldybių paveldosaugos padaliniai atlieka savivaldybei priskirtas valstybės saugomų objektų apsaugos funkcijas, įskaitant stebėseną. Stebėseną sudaro nekilnojamųjų kultūros vertybių (toliau – vertybės) periodinis būklės ir jos kitimo stebėjimas; vertingąsias savybes naikinančio ar žalojančio poveikio vertinimas; tokio poveikio apibendrinimas ir prognozavimas¹². Stebėseną vykdoma kultūros ministro nustatyta tvarka – pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėsenos taisyklės (toliau – Stebėsenos taisyklės)¹³.

Nekilnojamojo kultūros paveldo stebėseną pradėta vykdyti nuo 2006 metų. Kultūros paveldo departamentas valstybės biudžeto lėšomis koordinuoja ir organizuoja stebėseną, jai metodiškai vadovauja. Savivaldybių paveldosaugos padaliniai vykdo stebėseną (ne rečiau kaip kartą per penkerius metus turi apžiūrėti kiekvieną vertybę), visų vertybių apžiūros ir būklės fiksavimo duomenis teikia KPD, atlieka poveikio savo saugomoms vertybėms vertinimą, apibendrinimą ir prognozavimą. Savivaldybių paveldosaugos padaliniai, fiksuodami vertybės būklę, turi nustatyti vertybės, jos vertingųjų savybių ir aplinkos būklę, ją palyginti su būkle, fiksuota ankstesnėse apžiūrose. Pažymėtina, jog šiose taisyklėse nepakankamai aiškiai pasakyta, kaip reikia vykdyti ir pagal kokius kriterijus vertinti objekto būklę: objekto būklės kaita aprašoma ir vertinama penkių balų sistema, tačiau taisyklėse nenurodoma, kada ir kokį balą rašyti.

¹² Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymas, 2004-09-28 Nr. IX-2452, 2 str. 32 p.

¹³ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005-06-30 įsakymas Nr. ĮV-318 „Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėsenos taisyklių patvirtinimo“.

Savivaldybių paveldosaugos padaliniai ne vėliau kaip iki 2010 m. vasario 1 d. privalo apžiūrėti kiekvieną KVR esančią ir į savivaldybės teritoriją patenkančią vertybę bei užfiksuoti jos būklę. Dažnai savivaldybės, nurodydamos teisinės arba ekonomines priežastis, apsiriboja būklės patikrinimu tik tais atvejais, kai planuojamas sandoris (pagal NKPAĮ nuostatas savivaldybės privalo atlikti būklės patikrinimą, jeigu planuojamas sandoris, kurio objektas yra vertybė), bet neatlieka veiksmų, nustatytų Stebėsenos taisyklėse, todėl sudėtinga atlikti poveikio vertinimą valstybės mastu. Savivaldybių paveldosaugos padalinuose dažnai dirba vos keli žmonės, kurie neturi nei finansinių, nei žmogiškųjų išteklių užtikrinti tinkamą kultūros paveldo objektų stebėseną. Todėl objektų būklę stebi ir KPD teritoriniai padaliniai. Būna atvejų, kai ir KPD, ir savivaldybių paveldosaugos padaliniai stebi tuos pačius kultūros paveldo objektus.

Pavyzdys

KPD Alytaus TP ir jo teritorijai priklausančios savivaldybės 2008 m. stebėjo tuos pačius objektus:

Alytaus savivaldybė – Obelytės piliakalnį su gyvenvieta, Rumbonių piliakalnį su gyvenvieta;

Lazdijų savivaldybė – Kalniškės mūšio vietą, Vainežerio senovės gynybinį įtvirtinimą;

Druskininkų savivaldybė – Vandentiekio bokštą, K. Dineikos fizinės kultūros parką.

Nuo 2005-04-20 iki 2008-12-31 iš viso stebėsenos metu įvertintos 5377 KVR esančios nekilnojamosios kultūros vertybės (2 lentelė), o iš savivaldybių gauti 1507 būklės patikrinimo aktai. Nors teisės aktuose numatyta, kad vertybių būklę turi tikrinti savivaldybių paveldosaugos padaliniai, tačiau net 70 proc. visų apžiūrėtų vertybių apžiūrėjo Kultūros paveldo departamentas, o savivaldybės – 30 proc. Jeigu savivaldybės paveldosaugos padaliniai ir toliau tokiu tempu (vidutiniškai kasmet apie 500 vertybių) atliks vertybių apžiūros ir jų būklės fiksavimo darbus, visos šiuo metu KVR esančios vertybės (16 233) bus apžiūrėtos tik apie 2040 metus.

Atsižvelgusi į tai, Valstybinė kultūros paveldo komisija¹⁴ rekomendavo Kultūros ministerijai pakeisti Stebėsenos taisykles, įpareigojant ir KPD ne rečiau kaip kas penkerius metus atlikti valstybės saugomų vertybių būklės fiksavimą ir įvertinimą. Šiuo metu valstybės saugomų kultūros paveldo vertybių yra 6030, todėl, turint galvoje KPD teritorinių padalinių vykdomų apžiūros darbų tempą (kasmet vidutiniškai apie 1470 vertybių), tai įmanoma atlikti maždaug iki 2012 metų.

¹⁴ Lietuvos Respublikos valstybinės kultūros paveldo komisijos 2007-12-14 nutarimas Nr. N-5 „Dėl paveldosaugos kontrolės“.

2 lentelė. 2006–2008 m. stebėtų (vertintų) nekilnojamųjų kultūros vertybių skaičius (pagal apskritis)

Apskritis	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Iš viso
Alytaus	67	269	167	503
Kauno	277	310	83	670
Klaipėdos	22	114	81	217
Marijampolės	212	198	191	601
Panevėžio	122	465	86	673
Šiaulių	307	210	77	594
Tauragės	302	287	346	935
Telšių	70	31	48	149
Utenos	220	212	299	731
Vilniaus	135	61	108	304
Iš viso	1734	2157	1486	5377

Šaltinis – Kultūros paveldo departamentas

Savivaldybių paveldosaugos padaliniai netinkamai organizuoja nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių stebėseną, jos veiksmų nekoordinuoja su Kultūros paveldo departamentu, o tai neužtikrina efektyvios nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos.

Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos taip pat organizuoja ir koordinuoja kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų išsaugojimo veiklą. Nors jos atstovai nedalyvauja kultūros paveldo objektų priežiūroje, tačiau informuoja KPD, pastebėję grėsmę nekilnojamojo kultūros paveldo objektams. VSTT nuostatų¹⁵ 4.4 punkte teigiama, jog vienas jos uždavinių yra organizuoti ir koordinuoti veiklą gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų (vertybių) bei kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo <...> srityje. Be to, 5.14 punktas (<...> kontroliuoja saugomų teritorijų apsaugos ir naudojimo režimo užtikrinimą <...>) įpareigoja atsakyti už saugomose teritorijose esančius kultūros paveldo objektus ir juose vykdomą veiklą. Šiuo metu nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugą reglamentuoja tiek NKPA įstatymas, tiek Saugomų teritorijų įstatymas (toliau – STĮ). NKPA įstatymo 21 straipsnyje teigiama, kad nekilnojamas kultūros paveldas, esantis draustinyje, rezervate, valstybiniame parke, saugomas pagal šio įstatymo ir Saugomų teritorijų įstatymo reikalavimus. STĮ¹⁶ 11 straipsnyje rašoma, jog „paveldo objektų apsaugos ir tvarkymo ypatumus nustato šis Įstatymas, Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas, paveldo objektų nuostatai, nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos

¹⁵ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002-07-23 įsakymas Nr. 377 „Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos nuostatai“.

¹⁶ Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo pakeitimo įstatymas, 2001-12-04 Nr. IX-628.

reglamentai, kiti šio Įstatymo 5 straipsnyje nurodyti veiklą saugomose teritorijose reglamentuojantys dokumentai“. Pagal saugomų teritorijų apsaugos kontrolės nuostatus¹⁷, saugomose teritorijose kontrolę gali vykdyti ne tik nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių apsaugos pareigūnai, bet pagal kompetenciją, apibrėžtą teisės aktuose, ir kitų tarnybų pareigūnai, pavyzdžiui, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai, valstybiniai miškų pareigūnai, valstybiniai žemės tarnybų pareigūnai ir kt. Tais atvejais, kai to paties objekto priežiūrą ir kontrolę vykdo kelios institucijos, kyla rizika, jog objekto tvarkybai bus taikomi skirtingi reikalavimai. Tiksliai neįvardijus, kieno sprendimas vykdant kultūros paveldo apsaugos funkcijas yra viršesnis, gali būti prarandamas objekto autentiškumas vykdant tvarkybos darbus. Skirtingi tvarkybos reikalavimai gali klaidinti objekto valdytoją, kuris nežino, kieno sprendimas turi didesnę galią ir kuriuo sprendimu vadovautis. Dėl to gali užsistėti objekto tvarkybos darbai ir padidėti jiems numatytos išlaidos.

Pavyzdys

Ištrauka iš Alytaus TP Kultūros paveldo objekto būklės patikrinimo akto:

„2008 m. rugpjūčio mėnesį Dzūkijos nacionalinio parko pastangomis kryžius atstatytas, tačiau nesilaikant KPD Alytaus TP reikalavimų: nepateikus ir nesuderinus atkūrimo darbų projekto, įvedant anksčiau nebuvusią ir ikonografiškai nepatvirtintą polichromiją (trispalvės motyvas ant kryžiaus stiebo). Faktinė kryžiaus būklė tokia: išsaugotos ir atstatant panaudotos metalinės puošybos detalės, o medinės dalys ir dekoru elementai padaryti nauji, todėl kyla sunkumų objektyviai įvertinant vertingųjų savybių pokyčius, kadangi prarastas autentas, o laisvos interpretacijos metodu sukurtos kopijos nelaikytinos vertingosiomis objekto savybėmis.“

Kelios institucijos, atlikdamos kontrolės funkcijas, saugomose teritorijose esantiems objektams gali taikyti skirtingus tvarkybos reikalavimus. Dėl to gali būti neišsaugotas kultūros paveldo objektų autentiškumas, vilkinami tvarkybos darbai ir didinamos tvarkybos darbams numatytos valdytojo išlaidos.

¹⁷ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004-01-27 įsakymas Nr. D1-43 „Dėl valstybinės saugomų teritorijų apsaugos kontrolės nuostatų patvirtinimo“.

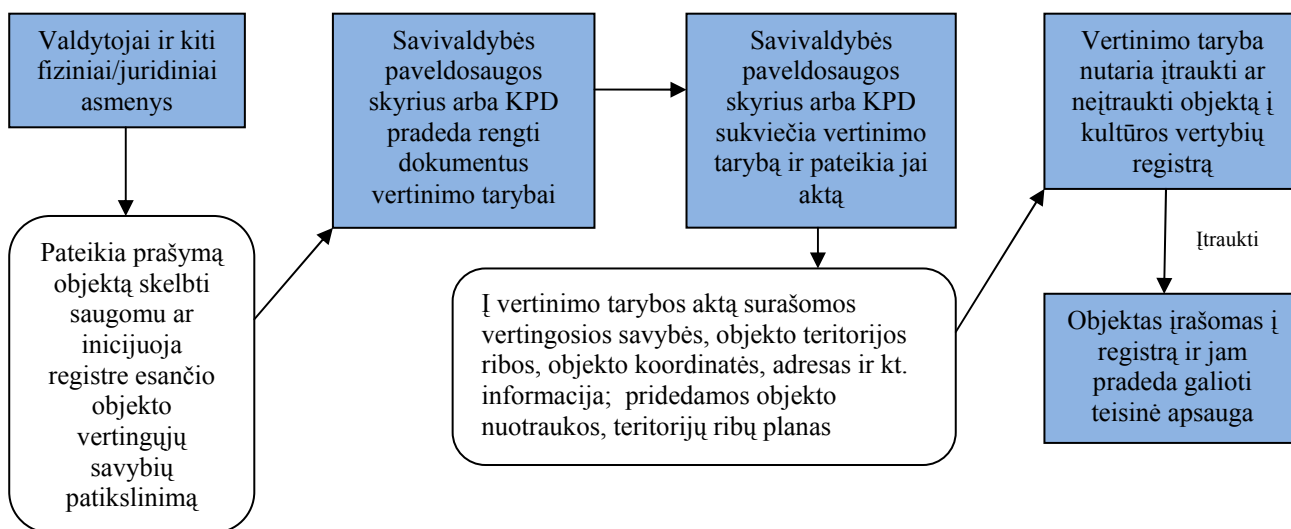
2. NEKILNOJAMŪJŲ KULTŪROS VERTYBIŲ APSKAITA

Kultūros vertybių apskaita – procesas, kai objektas yra įvertinamas paveldosaugos aspektu ir kartu teisiškai pripažįstamas kaip kultūros vertybė, įtraukiant jį į Kultūros vertybių registrą. Apskaita yra pirmasis ir labai svarbus nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos etapas, nes nuo jo prasideda ir šio objekto saugojimas, naudojimas bei tvarkymas. Įtraukti objektą į KVR ar ne sprendžia vertinimo tarybos.

2.1. Vertinimo tarybos

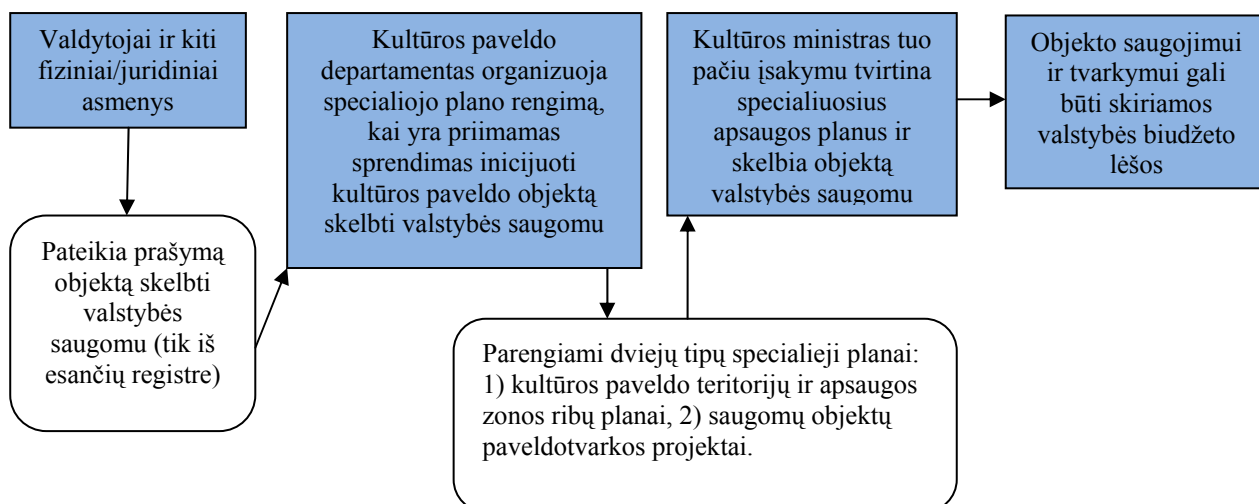
Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas¹⁸ nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryboms (toliau – vertinimo tarybos) suteikia didelius įgaliojimus: tik vertinimo tarybos gali nustatyti nekilnojamųjų kultūros vertybių reikšmingumą, vertingąsias savybes, apibrėžti teritorijų ribas bei spręsti dėl teisinės apsaugos reikalingumo, t.y. įrašyti į Kultūros vertybių registrą ir tikslinti jame jau esančių kultūros paveldo objektų duomenis (žr. 4 priedą).

2 pav. Objektų įtraukimo į kultūros vertybių registrą ar jame esančių objektų duomenų patikslinimo schema

¹⁸ Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymas, 2004-09-28 Nr. IX-2452, 8 str.5 p.

3 pav. Kultūros paveldo objektų skelbimo valstybės saugomais schema

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Šiuo metu šalyje yra sudarytos 23 vertinimo tarybos, o realiai veikiančių – 9 (viena – KPD, kitos 8 – savivaldybių: Vilniaus m., Kauno m., Klaipėdos m., Klaipėdos r., Panevėžio m., Alytaus m., Palangos m., Jurbarko r.). Pagal NKPA įstatymą vertinimo tarybas gali steigti ne tik KPD, savivaldybės, bet ir tradicinės religinės bendruomenės, bendrijos ir centrai, mokslo ir studijų bei kitos valstybinės tyrimų institucijos, savo veiksmus derindamos su KPD. Savivaldybių vertinimo tarybos vertina savo savivaldybės teritorijoje esančius objektus, o KPD vertinimo taryba vertina visos Lietuvos teritorijoje esančius objektus (jeigu savivaldybėje nėra vertinimo tarybos, tai jos teritorijoje esantį objektą gali vertinti KPD vertinimo taryba).

Pastebėjimas

Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje veikia dvi vertinimo tarybos: Kultūros paveldo departamento ir Vilniaus miesto savivaldybės. Jei asmuo kreipiasi dėl Vilniaus savivaldybės teritorijoje esančio objekto įvertinimo (nustatymo, ar jis gali būti paskelbtas kultūros paveldo vertybe ir įtrauktas į Kultūros vertybių registrą), tai objektą gali vertinti tiek KPD, tiek Vilniaus savivaldybės vertinimo tarybos, kadangi NKPAI bei kituose teisės aktuose nėra nurodyta, kurios vertinimo tarybos ir kokius objektus turi vertinti.

Vertinimo tarybose turi būti ne mažiau kaip penki nariai. Vertinimo tarybų nariais gali būti kultūros ministro nustatyta tvarka¹⁹ atestuoti archeologinio, povandeninio, mitologinio, etnokultūrinio, architektūrinio, urbanistinio, inžinerinio, istorinio, memorialinio, dailės, sakralinio ir želdynų (toliau – atitinkamos sritys) nekilnojamojo kultūros paveldo specialistai, turintys ekspertizės specialisto kvalifikacinę kategoriją, bei atitinkamos srities mokslininkai. KPD ekspertizės specialisto kvalifikacinę kategoriją yra suteikęs 206 specialistams – tai maždaug 17 proc. visų (kiek daugiau nei 1200) atestuotų specialistų. Nepaisant to, daugumai savivaldybių yra sudėtinga suformuoti vertinimo tarybas, nes jų teritorijose trūksta minėtų kvalifikuotų specialistų,

¹⁹ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2009-01-22 įsakymas Nr. IV-149 „Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimų tarybų pavyzdinių nuostatų patvirtinimo“, 3 d. 10 p.

todėl šiam darbui jos samdo ekspertus. Sprendžiant vertinimo tarybų savivaldybėse trūkumą, jų skaičių būtų galima nustatyti pagal regionuose esamą kompetentingų specialistų skaičių ir, nustačius optimalų geografinį tarybų tinklą šalyje, įsteigti mobilias vertinimo tarybas. Kadangi į KVR įtraukiami objektai iškart netampa valstybės saugomais, o tik pradama taikyti teisinė apsauga, būtų galima supaprastinti vertinimo tarybų sudarymo reikalavimus. Vertinimo tarybos nariais galėtų būti ne tik eksperto kvalifikacinę kategoriją turintys asmenys, bet ir atestuoti atitinkamos srities nekilnojamojo kultūros paveldo specialistai.

Pastebėjimas

KPD audito metu parengė ir patvirtino teritorinio padalinio vyresniojo specialisto pareigybės aprašymą, kuriame nustatyta, kad KPD direktoriaus pavedimu vyresnysis specialistas rengia vertinimo tarybų aktų projektus.

Kadangi tik po vertinimo tarybos sprendimo priėmimo objektą galima įtraukti į Kultūros vertybių registrą ar patikslinti jau esančių objektų vertingąsias savybes, vertinimo tarybų trūkumas savivaldybėse neužtikrina, kad registre esanti informacija apie objektų vertingąsias savybes ne tik būtų laiku ir išsamiai atnaujinta, bet ir pateikta nauja.

2.2. Kultūros vertybių registras

KVR įsteigtas 2007-04-03, nors jo nuostatai jau buvo patvirtinti 2005 m. Vyriausybės nutarimu²⁰. Jo sukūrimui ir įdiegimui 2006 m. iš valstybės biudžeto skirta 620 tūkst. Lt., 2007 m. – 2 167 tūkst. Lt²¹.

2007 metais pradėjus veikti naujai įsteigtam Kultūros vertybių registrui, ankstesnės duomenų bazės „Voruta“ duomenys į jį buvo perkelti rankiniu būdu. Tai pareikalavo didelių žmogiškųjų išteklių ir laiko sąnaudų. Specialistai, rengę apskaitos dokumentaciją, iki 2005 metų neturėjo aiškiai apibrėžtų taisyklių, reikalaujančių nurodyti nekilnojamojo kultūros paveldo objekto vertingąsias savybes, įvedant jo duomenis į duomenų bazę „Voruta“. Dėl to, perkėlus duomenis iš senosios duomenų bazės į naująją, kai kurie objektai liko su netiksliais adresais, su ne visomis arba iš viso nenustatytomis vertingosiomis savybėmis (žr. 1 ir 2 priedai).

Pažymėtina, jog Kultūros paveldo departamentas pagal LR Vyriausybės nutarimą²² privalo sąveikauti su kitais valstybės registrais, tačiau KPD Registrų centrai nėra perdavę duomenų apie visus nekilnojamojo kultūros paveldo objektus, nes už kiekvieną juridinio fakto registravimą KPD privalo mokėti (2007 m. KPD už duomenų gavimą ir teikimą valstybiniais registrais išleido apie

²⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-09-29 nutarimas Nr. 1053 „Dėl kultūros vertybių registro įsteigimo ir kultūros vertybių registro nuostatų patvirtinimo“.

²¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-01-24 nutarimas Nr. 146 „Dėl valstybės investicijų 2007-2009 metų programoje numatytų 2007 metams kapitalo investicijų paskirstymo pagal asignavimų valdytojus ir investicijų projektus“.

²² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-09-29 nutarimas Nr. 1053 „Dėl Kultūros vertybių registro įsteigimo ir kultūros vertybių registro nuostatų patvirtinimo“.

67,4 tūkst. Lt; 2008 m. – apie 327,7 tūkst. Lt; 2009 – apie 400 tūkst. Lt). Todėl asmuo, įsigydamas objektą gali nežinoti, kad įsigijo kultūros paveldo objektą, kuriam turi būti taikomi paveldosaugos reikalavimai (saugomo objekto ar vietovės valdymo, naudojimo, disponavimo jais sąlygos, teritorijos ir apsaugos zonos žemės ir kitos specialiosios naudojimo sąlygos, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytos vertingosioms savybėms apsaugoti), todėl yra pažeidžiami jo teisėti lūkesčiai neribojamai disponuoti savo turtu. Be to, nežinodamas, kad įsigytam objektui taikoma teisinė apsauga, savininkas gali sunaikinti vertingąsias savybes.

Tikslų nekilnojamųjų kultūros vertybių skaičių nustatyti sudėtinga, nes KVR duomenų bazėje vienam kompleksiniam objektui priklausantys statiniai turi atskirus unikalius automatiškai generuojamus identifikavimo kodus, pagal kuriuos neįmanoma atrinkti, ar unikalus KVR kodas priklauso atskiram kultūros paveldo objektui, ar komplekso daliai; arba to paties komplekso priklausiniai turi atskirus unikalius kodus (žr. 3 priedą).

3 lentelė. Kultūros vertybių registre įrašytų vertybių skaičius

	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Iki 2009-10-09
Nekilnojamasis kultūros paveldas	15732	15700	15825	16233
Įrašyta objektų ataskaitiniais metais	76	471	234	408
Viso kultūros paveldo objektų, registruotų Kultūros vertybių registre	16720	16772	17112	17629
Viso kultūros paveldo objektų, paskelbtų valstybės saugomais	6028	6028	6028	6030

Šaltinis – Kultūros paveldo departamentas

NKPA įstatymas numato nekilnojamųjų kultūros vertybių skirstymą pagal vertingųjų savybių pobūdį (archeologinį, povandeninį, mitologinį, architektūrinį, urbanistinį, želdynų, inžinerinį, istorinį, memorialinį, dailės, sakralinį, kultūrinės raiškos), tačiau vienas objektas gali turėti kelis vertingųjų savybių pobūdžius. Dėl to statistika pagal vertingųjų savybių pobūdžio grupes nėra galima. Juo labiau kad šiuos požymius turi tik naujai įrašomi objektai ir tie, kurių dokumentacija yra tikslinama, o iki NKPA įstatymo įsigaliojimo įrašyti objektai šių požymių neturi.

Kultūros vertybių registras nėra tikslus ir išsamus, kadangi dalis duomenų buvo perkelta iš senosios kultūros vertybių duomenų bazės „Voruta“, kurioje ne visi objektai turėjo nustatytas vertingąsias savybes, nes iki 2005 metų to nereikalavo teisės aktai.

Kultūros vertybių registro duomenų perdavimas brangiai kainuoja, todėl Kultūros paveldo departamentas neoperatyviai perduoda duomenis kitiems valstybiniais registrams. Nežinodamas, kad įsigytam objektui taikoma teisinė apsauga, savininkas gali sunaikinti jo vertingąsias savybes.

Kultūros vertybių registre sudėtinga nustatyti tikslų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų skaičių ir suskirstyti juos pagal vertingųjų savybių pobūdį, todėl nėra patikimų statistinių duomenų apie saugomų vertybių skaičių.

Objektai ar vietovės atrenkamos įrašymui į KVR pagal Nekilnojamųjų kultūros vertybių vertinimo ir atrankos kriterijų aprašą²³. Pirmiausia remiantis objekto istorinių, fizinių ir kitų tyrimų duomenimis, amžiaus cenzo ir autentiškumo patikra, atliekamas reikšmingumo ir jo lygmenų nustatymas, teritorijos ribų apibrėžimas. Tada vertinimo tarybos vykdo įvertintų objektų atranką. Atranka vykdoma kompleksiskai lyginant panašius to paties reikšmingumo lygmens objektus ar vietoves (žinomus neįrašytus ir įrašytus į Registrą) pagal reikšmingumo vertingųjų savybių gausą, remiantis šiais kriterijais: autentiškumo; išsaugojimo tikimybės; panaudojimo, eksponavimo, lankymo galimybės; asmeninės valdytojų iniciatyvos; būklės. Šiuo metu į KVR atrankos būdu įtraukta 16 233 nekilnojamojo kultūros paveldo objektai, iš jų 6030 yra paskelbti valstybės saugomais. Pažymėtina, kad objekto įtraukimas į KVR negarantuoja, jog jis bus išsaugotas (4 pav.). Įtraukus objektą į KVR, jam pradeda galioti teisinė apsauga, tačiau ji neužtikrina finansavimo iš valstybės biudžeto. Išsaugojimo darbai finansuojami tik tada, kai nekilnojamojo kultūros paveldo objektai yra paskelbti valstybės saugomais. Toks statusas objektui suteikiamas tik pagal vieną kriterijų – kai iškyla žalos grėsmė vertingosioms savybėms (saugotiniems elementams).

4 pav. Kultūros vertybių registre įrašyto objekto būklės pokytis 2005-2009 m.
2005 m. 2007 m.

2009 m. birželis

2009 m. lapkritis

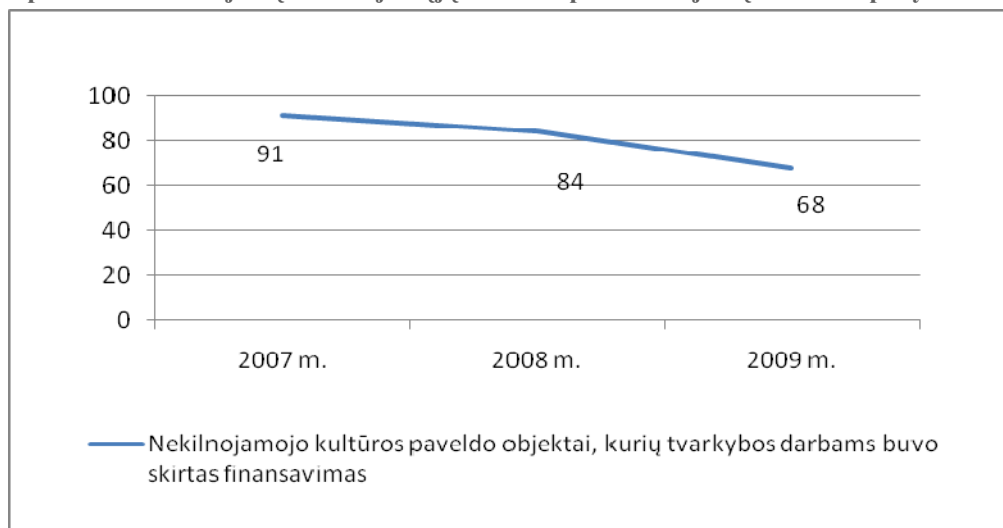

Šaltinis – Kultūros vertybių registras

²³ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005-04-15 įsakymas Nr. ĮV-150 „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių vertinimo ir atrankos kriterijų aprašo patvirtinimo“.

2007–2009 metais nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkybos darbams (įskaitant tyrimus ir projektavimo darbus) lėšos, skirtos iš valstybės biudžeto, sudarė apie 90104,4 tūkst. Lt. Per tą patį laikotarpį finansuoti 243 nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkybos darbai (4% visų valstybės saugomų nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių), iš kurių 20-čiai objektų finansavimas buvo skiriamas kasmet. Nuo 2007 metų tvarkomų objektų skaičius nuolat mažėjo.

5 pav. Finansuojamų nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų skaičiaus pokytis

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Jeigu ateityje nekilnojamajam kultūros paveldui skirtas finansavimas nebus mažesnis nei vidutiniškai skirta per pastaruosius trejus metus (apie 30034,8 tūkst. Lt.) ir per metus bus sutvarkomi vidutiniškai apie 74 objektai (remiamasi gautais pastarųjų trejų metų duomenimis), visų objektų sutvarkymas užtruktų apie 80 metų. Tikėtina, jog per šitą laikotarpį dalis valstybės saugomų objektų gali sunykti.

Remdamiesi Olandijos pavyzdžiu, kur paveldo vertybės pagal savo reikšmingumo lygį buvo suskirstytos į kelias kategorijas (grupes), auditoriai mano, jog peržiūrėjus Lietuvos valstybės saugomų kultūros paveldo objektų sąrašus ir suskirsčius juos į kategorijas (pavyzdžiui, aukščiausias prioritetas – būtina tvarkyti (restauruoti) ir išsaugoti; vidutinis prioritetas – saugotini, užkonservuojant ir, žemiausiais prioritetas – stebimi) pagal papildomus kriterijus (ne tik žalos grėsmę vertingosioms savybėms), būtų galima racionaliau panaudoti ir taip nedidelius resursus bei prioretizuoti valstybės saugomus objektus – saugant tik pačius svarbiausius šalies mastu.

Vienintelis kriterijus (žalos grėsmės) paskelbti objektą valstybės saugomu neleidžia nustatyti svarbiausius objektus, kuriuos reikia išsaugoti.

Valstybės finansinės galimybės ribotos. Todėl atsisakius vienintelio kriterijaus taikymo principo skelbiant objektus valstybės saugomais ir nustačius saugojimo prioritetus valstybės biudžeto lėšos būtų naudojamos efektyviau ir rezultatyviau (būtų išsaugomi svarbiausi objektai).

Pagal skiriamas lėšas tvarkybos darbams, visų šiuo metu valstybės saugomais paskelbtų objektų neįmanoma išsaugoti.

3. Specialieji apsaugos planai

Specialieji apsaugos planai²⁴ – tai Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentai, pagal kuriuos skelbiami saugomais kultūros paveldo objektai, steigiamos saugomos vietovės, tvarkomos saugomų objektų teritorijos, apsaugos zonos, jose plėtojama veikla nustatomi paveldosaugos reikalavimai, nustatomos ar pakeičiamos kultūros paveldo objektų teritorijų, vietovių, apsaugos zonų ribos. Yra šie nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiųjų planų tipai: Kultūros paveldo tinklų schemas, Kultūros paveldo teritorijų ir apsaugos zonų ribų planai, Saugomų vietovių ir apsaugos zonų tvarkymo planai (planavimo schemas), Saugomų objektų ir vietovių žemėvaldų, Saugomų objektų paveldotvarkos projektai.

Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą²⁵, kuriame numatyta iki 2020 metų parengti bent dviejų tipų specialiųjų planus visiems 6030 valstybės saugomų objektų, ir įvertinant patirtas rengiamų planų sąnaudas, kurios sudarytų maždaug 186,7 tūkst. Lt vienam specialiajam planui parengti, Vyriausybė iki 2019 m. turėtų skirti apie 1 125 560 tūkst. Lt lėšų. Tuo tarpu nuo 2006 metų, kai buvo pradėti rengti specialieji planai, iki 2009 metų šiam tikslui buvo skirta 6586,6 tūkst. Lt. Per tą patį laiką buvo parengtos 62 apskričių ir jose esančių savivaldybių teritorijų tinklų schemas, taip pat septynių valstybės saugomų objektų teritorijos ir apsaugos zonos ribų planai, paveldotvarkos projektai (4 lentelė).

4 lentelė. Specialiesiems apsaugos planams rengti skirtos biudžeto lėšos, tūkst. Lt

Metai	Pradėta rengti specialiųjų planų	Skirta lėšų
2006	Pradėti rengti 26 specialieji planai.	1 175,4
2007	Tęsiamas 2006 m. pradėtų 26 kultūros paveldo objektų Specialiųjų planų rengimas ir pradėti rengti 7 kultūros paveldo objektų Specialieji planai. Be to, 2007 m. pradėti rengti ir parengti 10 Lietuvos Respublikos apskričių ir jose esančių 52 savivaldybių teritorijų Specialieji planai (tinklų schemas).	1 970
2008	Tęsiamas 2006 m. bei 2007 m. pradėtų rengti kultūros paveldo objektų Specialiųjų planų rengimas. Pradėti rengti 19 kultūros paveldo objektų Specialieji planai.	2 912
2009	Tęsiamas 36 iš visų 2006 m.- 2008 m. pradėtų rengti kultūros paveldo objektų Specialiųjų planų rengimas ir pradėtas rengti dar 1 kultūros paveldo objekto Specialusis planas.	738
Iš viso 2006-2009 m.	54 kultūros paveldo objektų Specialieji planai ir 10 apskričių ir jose esančių 52 savivaldybių specialieji planai (tinklų schemas)	6 795,4

Šaltinis – Kultūros paveldo departamentas

²⁴ Lietuvos Respublikos kultūros ir aplinkos ministrų 2005-06-23 įsakymas Nr. IV-261/D1-322 „Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklių patvirtinimo“.

²⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-12-09 nutarimas Nr.1568 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“.

Įvertinus KPD darbuotojų pateiktus finansinius duomenis, susijusius su specialiųjų planų rengimu, ir atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos aplinkos ir kultūros ministerijų prisiimtus įsipareigojimus, galima teigti, kad Vyriausybės nutarimas būtų sunkiai įgyvendinamas. Šių planų parengimas trunka iki trejų metų, o nekilnojamojo kultūros paveldo objektų savininkams (valdytojams), norintiems atlikti tvarkybos darbus, tai yra per ilgas laikotarpis. Auditoriai, atsižvelgdami į šiuo metu Aplinkos ministerijos parengtą naują teritorijų planavimo įstatymo koncepcijos²⁶ projektą ir Teisingumo ministerijos pateiktas pastabas šiam projektui, siūlo peržvelgti specialiųjų apsaugos planų reikalavimus nekilnojamojo kultūros paveldo objektams. Pavyzdžiui, norint nustatyti paveldosaugos reikalavimus pavieniams ar kompleksiniams objektams, galima pritaikyti šių objektų apsaugos reglamentus arba esamus teisės aktus - tipinius nekilnojamųjų kultūros vertybių atskirų grupių apsaugos reglamentus (pagrindinis vertybės priežiūros, tvarkymo ir naudojimo sąlygų nustatymo dokumentas), nes jais taip pat nustatomi paveldosaugos reikalavimai. Specialiuosius apsaugos planus, supaprastinus jų rengimo procesą, būtų tikslinga rengti tik vietovėms. Tai palengvintų ir pagreitintų paveldosaugos reikalavimų bei sąlygų planuojamai veiklai saugomuose objektuose, jų teritorijose ar apsaugos zonose parengimą, sumažintų biurokratinių procedūrų skaičių ir prielaidas korupcijai, sutaupytų dalį specialiųjų planų parengimui išleidžiamų lėšų, būtų suderinti kultūros paveldo objektų savininkų bei visuomenės interesai. Auditoriai pažymi, kad į Koncepcijos rengimo darbo grupę nebuvo įtraukti Kultūros ministerijos darbuotojai. Jie turėjo būti įtraukti, kadangi įstatymo koncepcijos pakeitimai tiesiogiai turės įtakos nekilnojamojo kultūros paveldo objektams, nes planuojama keisti kelis su nekilnojamojo kultūros paveldu susijusius teisės aktus. Kultūros ministerija iki šiol nėra pateikusi išvadų dėl koncepcijos.

Šiuo metu Valstybės kontrolė atlieka „Teritorijų planavimo ir jo organizavimo“ valstybinį auditą, kurio metu teritorijų planavimo dokumentai ir su jais susiję procesai yra nagrinėjami plačiau.

Visų valstybės saugomų objektų specialiųjų apsaugos planų parengimas reikalauja didelių laiko sąnaudų bei lėšų. Dalį šių planų galima būtų pakeisti apsaugos reglamentais, kuriais nustatomi paveldosaugos reikalavimai.

²⁶ Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos „Naujos redakcijos Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo koncepcija“, projektas.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados

1. Kultūros ministerija, kuri turi formuoti kultūros paveldo išsaugojimo politiką ir kontroliuoti jos vykdymą, nevykdo šių teisės aktais priskirtų funkcijų paveldosaugos srityje, neturi nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo strategijos, nevertina Kultūros paveldo departamento veiklos ataskaitų. Valstybinė kultūros paveldo komisija, būdama patariamuoju ir ekspertiniu organu, atlieka dalį politikos formavimo ir vykdymo funkcijų. (1 dalis, 8-10 psl.)
2. Galiojanti visuomeninių organizacijų atstovų atranka į Valstybinę kultūros paveldo komisiją apriboja galimybes į ją patekti specialistams iš platesnio visuomeninių organizacijų rato. (1 dalis, 9 psl.)
3. Valstybinė kultūros paveldo komisija netaiko strateginio planavimo principų, nėra patvirtinusi strateginio veiklos plano ir nerenka duomenų apie savo sprendimų (nutarimų) įgyvendinimą, todėl negalima įvertinti jos veiklos rezultatyvumo. (1 dalis, 8-11 psl.)
4. Savivaldybių paveldosaugos padaliniai netinkamai organizuoja nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių stebėseną, jos veiksmų nekoordinuoja su Kultūros paveldo departamentu, o tai neužtikrina efektyvios nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos. (1 dalis, 11-13 psl.)
5. Kultūros vertybių apskaita yra nepakankamai tiksli ir informatyvi, nes:
  - 5.1. dėl teisės aktų reikalavimų pakeitimo ne visi kultūros paveldo objektai turi visas nustatytas vertingąsias savybes (saugotinus elementus) arba jos iš viso nėra nustatytos; (2.2 dalis, 17-19 psl.)
  - 5.2. dėl vertinimo tarybų trūkumo savivaldybėse neužtikrinama, kad registre esanti informacija apie objektų vertingąsias savybes būtų laiku ir išsamiai atnaujinta ir pateikta nauja; (2.1 dalis, 15-17 psl.)
  - 5.3. nėra patikimų statistinių duomenų apie saugomų vertybių skaičių, nes objektai nesuskirstyti pagal tipą (pavienis objektas, kompleksinis objektas ir vietovė) ir vertingųjų savybių pobūdį. (2.2 dalis, 17-19 psl.)
6. Informacija apie nekilnojamojo kultūros paveldo objektus valstybiniam registrai perduodama neoperatyviai, nes nepakanka lėšų kiekvienam juridiniam faktui

---

įregistruoti. Nežinodamas, kad įsigytam objektui taikoma teisinė apsauga, savininkas gali sunaikinti jo vertingąsias savybes. (2.2 dalis, 17-19 psl.)

7. Sudėtinga skirti pakankamai dėmesio kultūros paveldo objektų išsaugojimui dėl didelio saugotinių objektų kiekio ir nuolatinio jo gausinimo. (2.2 dalis, 17-19 psl.)
8. Nustatytas vienintelis kriterijus paskelbti objektą valstybės saugomu – kultūros paveldo objektui gresianti žala – neužtikrina, kad valstybės saugomais bus skelbiami valstybei reikšmingiausi ir prioritetiniai nekilnojamieji kultūros paveldo objektai atsižvelgiant į finansavimo galimybes. (2.2 dalis, 19–21 psl.)
9. Visų valstybės saugomų objektų specialiųjų apsaugos planų parengimas reikalauja didelių laiko sąnaudų bei lėšų. Dalį šių planų galima būtų pakeisti apsaugos reglamentais, kuriais nustatomi paveldosaugos reikalavimai. (3 dalis, 21–22 psl.)

Rekomendacijos

Kultūros ministerijai:

1. Parengti nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo strategiją. (1 išvada)
2. Vertinti Kultūros paveldo departamento metines veiklos ataskaitas. (1 išvada)
3. Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, atskiriant valstybės ir savivaldybių kompetenciją (saugant nekilnojamąjį kultūros paveldą) pagal vertinimo tarybų kultūros paveldo objektams nustatytus reikšmingumo lygmenis. (4 išvada)
4. Inicijuoti susitarimą su Teisingumo ministerija dėl Kultūros vertybių registro atnaujintų ir papildytų duomenų pateikimo valstybiniais registrams įkainių peržiūrėjimo. (6 išvada)
5. Nustatyti reikšmingumo kriterijus, atrenkant skelbti valstybės saugomais nekilnojamojo kultūros paveldo objektus, ir nustatyti objektų saugojimo finansavimo iš valstybės biudžeto prioritetus. (7, 8 išvada)
6. Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, siekiant supaprastinti specialiųjų apsaugos planų reikalavimus nekilnojamojo kultūros paveldo objektams: specialiuosius apsaugos planus taikyti tik vietovėms, o pavieniams ar kompleksiniams objektams – taikyti apsaugos reglamentus. (9 išvada)

Valstybinei kultūros paveldo komisijai:

1. Paspirtinti Valstybinės kultūros paveldo komisijos narių iš visuomeninių organizacijų rinkimų nuostatų pakeitimo patvirtinimą. (2 išvada)

-
2. Parengti strateginį veiklos planą ir vykdyti savo sprendimų įgyvendinimo stebėseną. (3 išvada)

Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos:

1. Nustatyti vertinimo tarybų skaičių pagal regionuose esamą specialistų kompetenciją ir sukurti optimalų geografinį vertinimo tarybų tinklą šalyje. (5.2. išvada)
2. Prioritetą teikti kultūros paveldo objektų vertingųjų savybių (saugotinų elementų) tikslinimui, o ne naujų objektų (darant išimtį svarbiems ir reikšmingiems objektams) įtraukimui į Kultūros vertybių registrą tol, kol bus patikslintos jame esančių valstybės saugomų kultūros paveldo objektų vertingosios savybės. (5.1. ir 5.3. išvados)
3. Siekiant įgyvendinti teisės aktuose nustatytus Kultūros vertybių registro atnaujintų ir papildytų duomenų pateikimo valstybiniam registrui reikalavimus, nustatyti savo veiklos ir vykdomų programų finansavimo prioritetus. (6 išvada)

5-ojo audito departamento direktorė

Daiva Bakutienė

Vyresnioji valstybinė auditorė

Solveiga Naginevičiūtė

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Nekilnojamojo kultūros paveldo
išsaugojimas“
1 priedas

Nekilnojamojo kultūros paveldo objekto, apie kurį Kultūros vertybių registre pateikta neišsami informacija, pavyzdys

 KULTŪROS VERTYBIŲ REGISTRAS	
Buv. dvaro sodyba	
Unikalus objekto kodas:	792
Pilnas pavadinimas:	Buv. dvaro sodyba
Adresas:	Ukmergės r. sav., Kiškeliškis k. (Siesikų sen.)
Statusas:	Irašytas į registrą (registrinis)
Rūšis:	Nekilnojamas
Seni kodai	
Kodas registre iki 2005.04.19:	
Nr. Lietuvos Respublikos kultūros paminklų sąrašė:	
Nr. naujai išaiškinamųjų sąrašė:	817
Nr. laikinosios apskaitos sąrašė:	413/2251
Dokumentai:	
1. Įrašyta į laikiną apskaitą (LA). 1995-01-31; Nr.: 413/2251; Tipas: Nutarimas;	

Valstybinio audito ataskaitos „Nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimas“
2 priedas

Nekilnojamojo kultūros paveldo objekto, apie kurį Kultūros vertybių registre pateikta išsami informacija, pavyzdys

KULTŪROS VERTYBIŲ REGISTRAS	
Sp.	
Šv. Arkangelo Rapolo bažnyčios ir jėzuitų vienuolyno statinių ansamblis	
Unikalus objekto kodas:	1110
Pilnas pavadinimas:	Vilniaus Šv. Arkangelo Rapolo bažnyčios ir jėzuitų vienuolyno statinių ansamblis
Adresas:	Vilniaus m. sav., Vilnius m., Šnipiškių g. 1, 3; Upės g. 5
	<p>Vilniaus Šv. arkangelo Rapolo bažnyčios ir jėzuitų vienuolyno ansamblis. Vaizdas iš V pusės</p> <p>Nuotraukos nr.: FF1 Nuotraukos autorius: Nora Vėlyvytė Fotografavimo data: 2007-06-13</p>
	FF1
Registravimo registre data:	2003-12-31
Statusas:	Valstybės saugomas
Objekto reikšmingumo lygmuo yra:	nacionalinis
Rūšis:	Nekilnojamas
Objektas įrašytas kaip:	kompleksas

Seni kodai

Kodas registre iki 2005.04.19: G460K

Nr. Lietuvos Respublikos kultūros paminklų sąraše: AtV93

Nr. naujai išaiškinamųjų sąraše:

Nr. laikinosios apskaitos sąraše:

Kompleksą sudaro: bažnyčia (28335; 1); vienuolyno namas (28336; 2); ūkinis pastatas (28337; 3); ūkinis pastatas (28338; 4); pastatas (31702; 5); vartai (31703; 6);

Vertingųjų savybių pobūdis:

Dailės (lemiantis reikšmingumą, retas), Istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), Sakralinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), Archeologinis (lemiantis reikšmingumą), Architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, retas), Kraštovaizdžio

Teritorijos plotas: 1,71 ha

Vertingosios savybės:

- 2.1. planavimo sprendiniai – tūrinė erdvinė kompozicija – dešiniajame Neries upės krante, pagal reljefą horizontalus perimetrinis užstatymas, sudarant terasuotą kiemą su aukščiausioje vietoje esančia ansamblio dominante – **bažnyčia** (-; -; TRP; TP1-4; 2007 m.); **perspektyvos nuo kairiojo Neries kranto - asimetrinis ansamblio siluetas, kylantis trimis horizontalių tūrių pakopomis** (-; -; FF Nr. 1, 2; F5; 2007 m.);
- 2.2. **buvusių komplekso dalių (statinių) vietos – pirmo pastato vieta, antro pastato vieta, trečio pastato vieta, ketvirto pastato vieta** (-; -; TRP12-15; TP2-TP5; 1839, 1938, 2007 m.);
- 2.3. įvairios išraiškos formos – **šventoriaus skulptūra „Švč. Mergelė Marija Maloningoji“** (aukštis – 165 cm, pjedestalo aukštis – 88 cm; būklė patenkinama; TRP-8; FF Nr. 172, 288; 2007 m.);
- 2.4. žemės ir jos paviršiaus elementai – **šlaitai, kiemo viršutinė ir žemutinė terasos** (-; -; FF Nr. 183-185, 223, 225-228, 260; 2007 m.); **tvora** (-; -; TRP-9; FF Nr. 2, 19, 187, 281, 287; 2007 m.); **patenka į Vilniaus senojo miesto vietos su priemiesčiais** (A1610) teritoriją;);
- 2.6. želdynai ir želdiniai – **pavieniai medžiai šventoriuje** (-; -; TRP; FF Nr. 2, 10, 182, 184, 265, 281; 2007 m.);
- 3. Pirminė ir istoriškai susiklosčiusi – **sakralinė, gyvenamoji, ūkinė paskirtis.**
- 5. Faktai apie svarbias visuomenės, kultūros ir valstybės istorijos asmenybes, įvykius, kurie susiję su objektais – **ansamblį XVIII a. pr. pradėjo statyti jėzuitai, kuriems 1697 m. Vilniaus vaivada Kazimieras Sapiega dovanavo Šnipiškės. Bažnyčia statyta 1702–1730 m. už fundatoriaus Vilniaus žemės teismo raštininko Mykolo Koščico lėšas. Statybas rėmė Vilniaus vaivada Kazimieras Jonas Sapiega, lauko etmonas Mykolas Kazimieras Radvila. Konsekruota 1730 m. rugsėjo 28 d. 1752 m. architektas Jonas Valentas Dyderšteinas bažnyčios bokštus paaukštino trečiuoju ir ketvirtuoju tarpsniais.**

Atsiradimo data: 1710-1752 m., XVIII,**Amžius:** pastatytas 1709-1739 m., rekonstruotas XIX a.**Dokumentai:**

1. KVAD direktoriaus įsakymas. 2003-12-31; Nr.: Į-517 ; Tipas: Įsakymas;
2. **Dėl pripažinimo valstybės saugomu.** 2005-04-29; Nr.: IV-190 ; Priėmė: Lietuvos Respublikos kultūros ministras; Tipas: Įsakymas;
3. Dėl duomenų patikslinimo ir teisinės apsaugos suteikimo. 2008-02-05; Nr.: KPD-RM-617; Tipas: Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktas;

Valstybinio audito ataskaitos
„Nekilnojamojo kultūros paveldo
išsaugojimas“
3 priedas

**Kultūros vertybių registre esantis nekilnojamojo kultūros paveldo
objektas, turintis kelis skirtingus unikalius kodus**

**KULTŪROS VERTYBIŲ
REGISTRAS**

Namas

Unikalus objekto kodas: 27577

Pilnas pavadinimas: Antano ir Onos Pinkevičių sodybos - Lietuvos partizano Antano Kraujelio-Pabaisos, Siaubūno žuvimo vietos namas

Adresas: Utenos r. sav., Papiškiai k. (Utenos sen.)

A. Kraujelio-Pabaisos, Siaubūno žuvimo vieta

Nuotraukos nr.: FF1

Nuotraukos autorius:

Fotografavimo data: 2009-08-23

**KULTŪROS VERTYBIŲ
REGISTRAS**

Sodyba - Lietuvos partizano A. Kraujelio-Pabaisos, Siaubūno žuvimo vieta

Unikalus objekto kodas: 33068

Pilnas pavadinimas: Antano ir Onos Pinkevičių sodyba - Lietuvos partizano Antano Kraujelio-Pabaisos, Siaubūno žuvimo vieta

Adresas: Utenos r. sav., Papiškiai k. (Utenos sen.)

Antano ir Onos Pinkevičių sodyba iš ŠŠV, Papiškių k.

Nuotraukos nr.: FF2

Nuotraukos autorius: Valdas Striužas

Fotografavimo data: 2009-06-08

Valstybinio audito ataskaitos
 „Nekilnojamojo kultūros paveldo
 išsaugojimas“
 4 priedas

**Pokyčiai Kultūros vertybių registre 2006–2009 m., vertinimo taryboms
 kasmet patvirtinus aktus**

Metai	Į KVR įrašyta objektų (suteikta teisinė apsauga)	KVR objektų teisinė apsauga sustabdyta*	KVR patikslinti duomenys	Vertinimo tarybų skaičius
2006 m.	238	-	108	2
2007 m.	410	4	221	6
2008 m.	468	12	328	7
Iki 2009-10-23	383	6	361	9

* Jeigu kultūros paveldo objektas prarado savo vertingąsias savybes, pvz., sudegė, jis iš KVR nėra išbraukiamas, bet jo teisinė apsauga sustabdoma.

Šaltinis – Kultūros paveldo departamentas

Valstybinio audito ataskaitos
„Nekilnojamojo kultūros paveldo
išsaugojimas“
5 priedas

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1	2	3	4	5
1.	Parengti nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo strategiją.	Kultūros ministerija	Kultūros ministerija inicijuos tarpinstitucinės darbo grupės sudarymą nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo strategijai parengti.	2010 m. IV ketvirtis
2.	Vertinti Kultūros paveldo departamento metinės veiklos ataskaitą.	Kultūros ministerija	1. Patikslinti Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą, Kultūros ministerijos Saugomų teritorijų ir paveldo apsaugos skyriaus ir Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos nuostatus, kad šiuose teisės aktuose būtų įtraukta Kultūros paveldo departamento metinės veiklos ataskaitos vertinimo funkcija; 2. Parengti ir kultūros ministro įsakymu patvirtinti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos metinės veiklos ataskaitos pateikimo ir vertinimo tvarką.	2010 m. II ketvirtis 2010 m. III ketvirtis
3.	Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, atskiriant valstybės ir savivaldybių kompetenciją (saugant nekilnojamąjį kultūros paveldą) pagal vertinimo tarybų kultūros paveldo objektams nustatytus reikšmingumo lygmenis.	Kultūros ministerija	Patikslinti Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą, Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėsenos taisykles ir kitus susijusius poįstatyminius aktus, atskiriant valstybės ir savivaldybių kompetenciją saugant nekilnojamąjį kultūros paveldą. Ši rekomendacija bus išnagrinėta rengiant nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo strategiją ir atitinkamai įgyvendinta šiuo metu keičiamame Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme.	2010 m. IV ketvirtis
4.	Inicijuoti susitarimą su Teisingumo ministerija dėl Kultūros vertybių registro atnaujintų ir papildytų duomenų pateikimo valstybiniams registrams įkainių peržiūrėjimo.	Kultūros ministerija	Kultūros ministerija, remdamasi Valstybės kontrolės rekomendacija, raštu kreipsis į Teisingumo ministeriją dėl Nekilnojamojo turto registro įkainių peržiūrėjimo, perkant duomenis, reikalingus Kultūros vertybių registro atnaujinimui ir papildymui.	2010 m. I ketvirtis

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
5.	Nustatyti reikšmingumo kriterijus, atrenkant skelbti valstybės saugomais nekilnojamojo kultūros paveldo objektus, ir nustatyti objektų saugojimo finansavimo iš valstybės biudžeto prioritetus.	Kultūros ministerija	Atsižvelgus į nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo strategijos nuostatus, parengti teisės aktą, nustatantį reikšmingumo kriterijus ir prioritetus atrenkant nekilnojamojo kultūros paveldo objektus, kurių saugojimui yra skiriamas finansavimas iš valstybės biudžeto.	2011 m. II ketvirtis
6.	Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, siekiant supaprastinti specialiųjų apsaugos planų reikalavimus nekilnojamojo kultūros paveldo objektams: specialiuosius apsaugos planus taikyti tik vietovėms, o pavieniams ar kompleksiniams objektams – taikyti apsaugos reglamentus.	Kultūros ministerija	Patikslinti Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo planavimo dokumentų rengimo taisyklės, patvirtintas kultūros ir aplinkos ministrų įsakymu ir kitus susijusius teisės aktus.	2010 m. IV ketvirtis
<p>Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:</p> <p>Kultūros ministerijos Saugomų teritorijų ir paveldo apsaugos skyriaus vedėja tel.: 219 34 59, e. p. i.grigaitiene@lrkm.lt</p> <p style="text-align: right;">Irma Grigaitienė</p>				

Plano sudarymo paaiškinimas:

- ▶ 1–3 lentelės stulpelius užpildo auditorius. Prireikus lentelė gali būti papildyta stulpeliu – pastebėjimas ar išvada;
- ▶ 4–5 lentelės stulpelius užpildo subjekto, kuriam pateikta rekomendacija, atsakingas atstovas. Nurodomas atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą.

Valstybinio audito ataskaitos
„Nekilnojamojo kultūros paveldo
išsaugojimas“
6 priedas

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1	2	3	4	5
1.	Paspartinti Valstybinės kultūros paveldo komisijos narių iš visuomeninių organizacijų rinkimų nuostatų pakeitimo patvirtinimą.	Valstybinė kultūros paveldo komisija	Komisijos raštas Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui dėl Komisijos narių iš visuomeninių organizacijų rinkimų nuostatų keitimo.	Parengtas pakartotinas Komisijos 2010-02-03 raštas Nr. V11-27(6.3.) „Dėl Valstybinės paminklosaugos komisijos narių iš visuomeninių organizacijų rinkimų nuostatų patvirtinimo“.
2.	Parengti strateginį veiklos planą ir vykdyti savo sprendimų įgyvendinimo stebėseną.	Valstybinė kultūros paveldo komisija	Komisija veiklą grindžia 2009–2011 metų strateginiu veiklos planu. Komisijos sprendimų ir nutarimų vykdymo analizės bus rengiamos ir svarstomos kiekviename Komisijos 2010 metų posėdyje.	Komisijos sprendimų ir nutarimų įgyvendinimo stebėseną bus vykdoma kiekviename 2010 metų posėdyje.
Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:				
vyresn. specialistė (8 5) 2629103, el. p. anzelikabedulienė@gmail.com				Anželika Bedulienė

Plano sudarymo paaiškinimas:

- ▶ 1–3 lentelės stulpelius užpildo auditorius. Prireikus lentelė gali būti papildyta stulpeliu – pastebėjimas ar išvada;
- ▶ 4–5 lentelės stulpelius užpildo subjekto, kuriam pateikta rekomendacija, atsakingas atstovas. Nurodomas atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą.

Valstybinio audito ataskaitos
„Nekilnojamojo kultūros paveldo
išsaugojimas“
7 priedas

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1	2	3	4	5
1.	Nustatyti vertinimo tarybų skaičių pagal regionuose esamą specialistų kompetenciją ir suburti optimalų geografinį vertinimo tarybų tinklą šalyje.	Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos	Rengiamas įsakymo dėl antros Vertinimo tarybos prie Kultūros paveldo departamento sudėties patvirtinimo projektas bei nuostatai. Trūkstant specialistų, rengiančių Vertinimo tarybų aktų projektus, kol kas kitų Vertinimo tarybų prie Kultūros paveldo departamento steigti netikslinga.	2010 m.
2.	Prioritetą teikti kultūros paveldo objektų vertingųjų savybių (saugotinų elementų) tikslinimui, o ne naujų objektų (darant išimtį svarbiems ir reikšmingiems objektams) įtraukimui į Kultūros vertybių registrą tol, kol bus patikslintos jame esančių valstybės saugomų kultūros paveldo objektų vertingosios savybės.	Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos	Parengtas Apskaitos priemonių plano projektas, kuriame numatyta iki 2015 m. nustatyti ir patikslinti Kultūros vertybių registre esančių kultūros vertybių vertingąsias savybes.	2010–2015 m.
3.	Siekiant įgyvendinti teisės aktuose nustatytus Kultūros vertybių registro atnaujintų ir papildytų duomenų pateikimo valstybiniam registrui reikalavimus, nustatyti savo veiklos ir vykdomų programų finansavimo prioritetus.	Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos	Teikiant duomenis susijusiems valstybiniam registrui, Apskaitos programos prioritetu, atsisakant Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos strateginiame veiklos plane kitų priemonių, nustatytas juridinių faktų dėl kultūros paveldo objektų įregistravimas Nekilnojamojo turto registre.	Kasmet, priklausomai nuo finansavimo.
Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:				
Direktoriaus pavaduotojas 8 698 40415			Algimantas Degutis	

Plano sudarymo paaiškinimas:

► 1–3 lentelės stulpelius užpildo auditorius. Prireikus lentelė gali būti papildyta stulpeliu – pastebėjimas ar išvada; 4–5 lentelės stulpelius užpildo subjekto, kuriam pateikta rekomendacija, atsakingas atstovas. Nurodomas atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą.